

Moje mieszkanie - moja odpowiedzialność

Raport z podsumowania projektu

Spis Treści

O projekcie	2
Moduły programu	5
Jak realizowany był projekt?	7
Rezultaty	8
Ocena programu	10
Rekomendacje na przyszłość	12
Podziękowania	12

Program w pigułce

Celem całego projektu "*Moje mieszkanie - moja odpowiedzialność*" jest kształtowanie pozytywnych zachowań młodych dorosłych w zakresie **zarządzania finansami osobistymi i własnym mieszkaniem**.

Usamodzielniający się wychowankowie Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych (MOW) brali udział w serii warsztatów, które wzmacniały intuicyjne pozytywne praktyki zarządzania pieniędzmi oraz dbania o własne mieszkanie.

Teoretyczna, szkolna wiedza była zminimalizowana. **Grywalizacja** łącząca kolejne etapy edukacyjne wymagała zastosowania w praktyce zdobytych umiejętności, jednocześnie wymagając pracy w zespole.

W projekcie wzięło udział **6 Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych**. **17 wychowawców, reedukatorów i pedagogów** przeprowadziło zajęcia z **67 wychowankami**.

Projekt jest realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowego z Funduszy EOG.

Kontakt:

Ewa Bańkowska || Microfinance Centre
Ekspert ds. Odpowiedzialnych Finansów
Ewa@mfc.org.pl || 22 622 34 65 wew. 210

Kwiecień 2016

O projekcie

Skąd pomysł na projekt?

Fundacja Habitat for Humanity Poland (HfH) i Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy Księża Orionistów rozpoczęli współpracę nad zaadaptowaniem pozyskanego przez HfH strychu w jednej z mokatowskich kamienic na mieszkania treningowe dla grupy usamodzielniających się wychowanków. Takie mieszkania są pomostem pomiędzy życiem w ośrodku, w którym wszystko jest niemalże "podane na tacy" ze względu na specyfikę placówek wychowawczych, a życiem samodzielnym, w którym samemu trzeba dopilnować, żeby zapłacić rachunki, mieć co jeść i w co się ubrać.

Więcej o stanie wiedzy i praktyk zarządzania finansami osobistymi i mieszkaniem wychowanków MOW Anin można przeczytać w raporcie "Wiedza bez praktyki": <http://bit.ly/1WuNExh>

Jak pokazuje doświadczenie wielu ośrodków, samo mieszkanie nie wystarczy. Potrzebna jest więc z opiekunem, oraz wiedza i umiejętności, jak się poruszać w nowej, samodzielnej rzeczywistości: jak zarządzić pieniędzmi, aby starczyło do końca miesiąca? Kebab, pizza, a może własne gotowanie? Co zrobić, żeby rachunek za prąd nie był taki wysoki? Brak rozsądnej odpowiedzi na te pytania jest przyczyną tak wielu niepowodzeń w usamodzielnieniu się.

Fundacje HfH i Microfinance Centre (MFC) od wielu lat współpracują w Polsce i poza granicami kraju w zakresie pożyczek dla przedsiębiorców o niskich dochodach i ich rodzin. MFC jest specjalistą od edukacji finansowej osób o niskich dochodach. Połączenie ekspertyzy trzech partnerów było idealną odpowiedzią na potrzebę przygotowania chłopców do objęcia mieszkań treningowych.

MFC z pomocą HfH miało wypracować program edukacyjny, który przygotuje wychowanków MOW do zmierzenia się z dniem codziennym w nowym mieszkaniu.

Jednocześnie wykorzystaliśmy projekt do zaproszenia do współpracy innych ośrodków MOW z całej Polski.

Partnerzy

Ekspert ds. zarządzania mieszkaniem i mediami Habitat for Humanity Polska to pozarządowa, dobroczynna organizacja, której misją jest zapewnienie godnego miejsca do życia niezamożnym osobom zagrożonym wykluczeniem mieszkaniowym. Organizacja pomaga tym, którzy nie mają gdzie mieszkać lub mieszkają poniżej dopuszczalnych norm. Habitat for Humanity buduje i remontuje domy, przy wsparciu samych beneficjentów, wolontariuszy, darczyńców i organizacji habitatowskich z innych krajów. Więcej tutaj: <http://habitat.pl>

Ekspert w edukacji wychowanków Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy Księża Orionistów od zakończenia drugiej wojny światowej pracuje z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym i ekonomicznym, oferując im dom, edukację, terapię i wsparcie. Więcej tutaj: <http://www.barskaorione.pl/>

Ekspert ds. zarządzania budżetem domowym i finansami osobistymi Fundacja Microfinance Centre jest siecią organizacji pracujących na rzecz wzmocnienia przedsiębiorczości osób ubogich i o niskich dochodach w krajach Europy i Azji Centralnej. Jedną z kluczowych dziedzin naszej pracy jest edukacja finansowa, uważana za fundament rozwoju przedsiębiorczości oraz przeciwdziałania pauperyzacji rodzin. Od 2003 roku zrealizowaliśmy ponad 50 projektów w 22 krajach, docierając do ponad 200 000 osób o niskich dochodach. Więcej tutaj: www.mfc.org.pl/mojdom

Czym jest Program?

Program to seria krótkich warsztatów skupionych wokół 4 tematów:

1. Finanse osobiste:	★ ile mam dochodu? na co wydaję? Co potrzebuję kupić? jak mogę oszczędzić?
2. Żywnienie	★ jakie jedzenie i za ile potrzebuję? Gdzie robić zakupy? Jak jeść dobrze przez cały miesiąc?
3. Media w domu	★ jaką lodówkę i pralkę kupić? Jak nie płacić dużo za wodę i prąd? Którą żarówkę wybrać?
4. Produkty bankowe	★ który bank wybrać? jak zapłacić rachunek? Czy i jak pożyczać?

W trakcie warsztatów trwających do 3 godzin, uczestnicy poprzez serię ćwiczeń i dyskusji poznają proste i mądre zasady radzenia sobie z codziennymi wydatkami i utrzymaniem mieszkania. Zarówno na warsztatach, jak i pomiędzy nimi pracują w zespołach, dzięki czemu mogą wzajemnie się wspierać oraz rywalizować z pozostałymi zespołami.

Gra o pieniądze

Za poszczególne ćwiczenia w każdym warsztacie merytorycznym, oraz za wykonanie zadań pomiędzy warsztatami uczestnicy są wynagradzani - zdobywają "Kopiejkę" - pieniądze wymyślone na potrzeby programu. Uczestnicy mogą oszczędzać Kopiejkę w banku - wtedy co miesiąc doliczane jest im 10% zysku (w okresie trwania projektu). Mogą też punkty "spieniężyć" i odebrać gratyfikację wcześniej (ale pomniejszoną o zysk płynący z oszczędzania).

W Aninie, dzięki hojności Dyrektora Ośrodka, Kopiejkę były wymieniane na złotówki jeden do jednego. Dodatkowo tym uczestnikom, którzy zaoszczędzili najwięcej, oszczędności miały zostać pomnożone dwukrotnie.

Przykład ćwiczenia: Uczestnicy w zespołach ustalają wymarzony jadłospis dnia oraz wypisują składniki i ich ilości niezbędne dla przygotowania śniadania, obiadu i kolacji dla dwóch osób. Po warsztacie sondują różne sklepy w poszukiwaniu najlepszej oferty: liczy się najniższa cena, ale też czas spędzony na zakupach i wygoda dowiezienia zakupów do domu. Wygrywa zespół, który znajdzie optymalną ofertę.

Czego nauczyli się uczestnicy? Sklep osiedlowy jest najbliższy, ale ma wyższe ceny i mniejszy wybór. Najlepiej robić zakupy w dużych hipermarketach - tych, które są po drodze ze szkoły lub pracy.

Do prowadzącego program należy ustalenie nagród, na które mogą być wymienione Kopiejkę. Nagrody powinny być drobne, tak aby można było "spieniężyć" Kopiejkę od razu po ich uzyskaniu (np. jeden cukierek za Kopiejkę); jednocześnie potrzebne są też większe, znaczące nagrody, aby zmotywować uczestników do odkładania i oszczędzania Kopiejek (bilety do kina, wyjście na pizzę, itp. - w zależności od możliwości prowadzących program).

Kim są uczestnicy programu?

Obecny program jest przeznaczony dla grup usamodzielniających się (wiek ok 17 lat) w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych i Domach Dziecka. Elementy programu jak Moduł finanse osobiste i Moduł Media w domu mogą być stosowane z innymi, młodszymi grupami wychowanków.

Grupa uczestników powinna być tak dobrana, aby była jak najbardziej homogeniczna pod kątem intelektualnym i sytuacji ekonomicznej. Zbyt duże różnice pomiędzy poszczególnymi wychowankami sprawiają trenerowi trudność w dostosowaniu tempa zajęć do wszystkich (dla jednych będzie za szybko, dla innych za wolno). W przypadku, gdy uczestnicy słabsi nie nadążają za dynamiką grupy, wymagają oni indywidualnej pracy z wychowawcą.

Doświadczenie projektu pokazało, że "staż" wychowanka w danym ośrodku nie ma znaczenia. Wychowawcom łatwiej jest pracować z tymi osobami, które znają i które długo przebywają w ośrodku. Nie ma jednak jednoznacznego trendu dla nowo przybyłych mieszkańców - w ich przypadku reakcje mogą być dwojake: albo będzie im trudniej zaangażować się w zajęcia i będą dystansować się od tego, co się na nich dzieje, lub wręcz przeciwnie - zajęcia będą dla nich szansą na wejście w nowe środowisko, wykazanie się wiedzą, doświadczeniem i pokazaniem chęci do współpracy.

Kto powinien prowadzić program?

Warsztaty powinny być prowadzone przez osoby z umiejętnościami stosowania interaktywnych zajęć dla dorosłych i dorastającej młodzieży, najlepiej z pewnym doświadczeniem. Dużą zaletą jest wiedza o sytuacji osobistej uczestników, dzięki czemu prowadzący zajęcia szybciej pomaga uczestnikom odnieść zajęcia do ich własnej sytuacji życiowej.

W przypadku naszego projektu zajęcia prowadzili wychowawcy, którzy mieli przygotowanie i doświadczenie nauczycielskie oraz trenerskie i z dużą wprawą stosowali różnorodność aktywnych metod uczenia, skupionych na wyzwaniu potencjału uczestników.

Co jest potrzebne do prowadzenia programu?

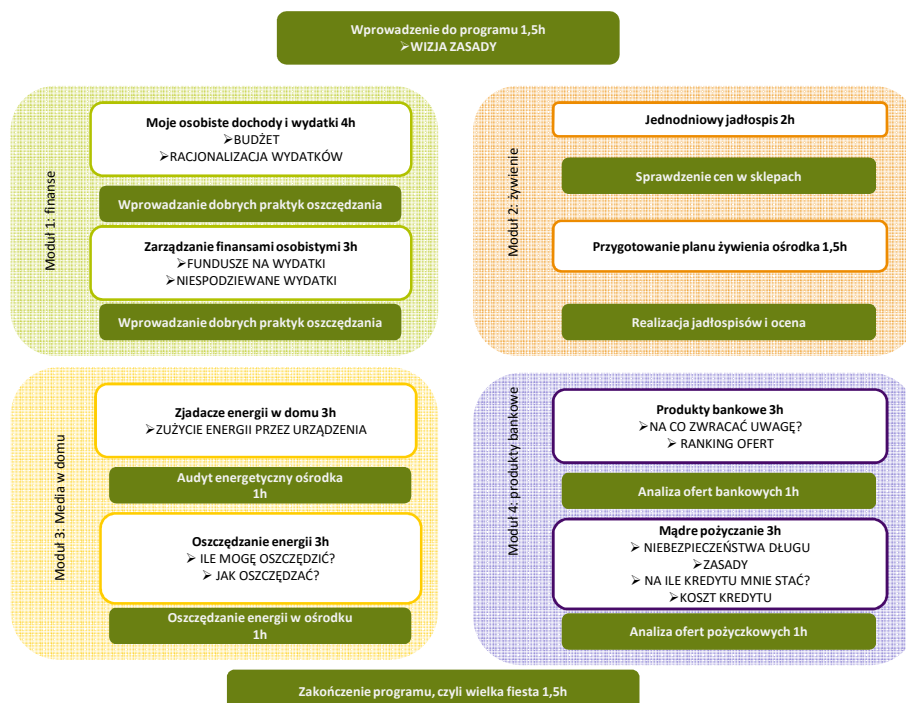
Prowadzenie programu to typowe wymagania warsztatowe: potrzebna jest sala, rzutnik, flipchart, wydrukowane materiały do pracy z uczestnikami, markery, flamastry, kolorowe kartki i inne wyposażenie typowe dla szkoleń.

Przyznam, że na początku podchodziłem sceptycznie - że to będzie jeszcze jedno szkolenie, które nic im [wychowankom] nie da. Teraz widzę, że to miało sens i jest potrzebne. Jestem w szoku, że aż tyle nie wiedzą. Forma zajęć sprawia, że byłem z nimi blisko; że mogą sami pracować, myśleć, i wykazać się własną wiedzą - to podnosi ich poczucie własnej wartości."

Wychowawca

Moduły programu

Program składa się z czterech modułów, stanowiących logiczną całość. Mogą one być jednak stosowane zarówno w oderwaniu od innych - jako samodzielne warsztaty, jak i w dowolnej kolejności. Zaproponowana kolejność wydaje się być optymalna, jednak w projekcie z powodzeniem stosowaliśmy też odmienne kolejności.

Moduł 1: Finanse osobiste.

Celem tej części programu jest zaproponowanie uczestnikom prostych i intuicyjnych metod, które pomogą im kontrolować pieniądze przechodzące przez ich portfel oraz planować większe wydatki w dłuższym okresie czasu. Pierwszym krokiem jest analiza przychodów, aby pomóc uczestnikom uzmysłowić sobie, jakimi kwotami dysponują w skali roku. Analiza wydatków dąży do świadomego wyboru na co chcę, a na co nie chcę wydawać pieniędzy. Stąd już tylko krok dzieli uczestników od zaplanowania, ile pieniędzy potrzebują odłożyć na wakacje, a ile na prezenty świąteczne. Uczestnicy też wyliczają na podstawie swojego doświadczenia, ile pieniędzy potrzebują odkładać na niespodziewane wydatki.

W trakcie zajęć uczestnicy pracują nad pomysłami, w jaki sposób mogą optymalizować wydatki:

- chodzenie do sklepu z listą
- chodzenie do sklepu po zjedzeniu posiłku (nie "na głodnego")
- robienie kanapek zamiast kupowanie jedzenia na mieście
- "Happy hours" u fryzjerów
- Zgłosić się do Banku Żywności po wysokiej jakości jedzenie
- Stosowanie chemii domowej roboty (np. woda z octem do mycia okien)
- opłacanie abonamentu radiowo-telewizyjnego z góry - jest taniej
- Bilety do kina - w dni niżkowe
- Wakacje - jeździć pod namiot lub być w programie coach surfing
- Korzystać z bezpłatnych lub tanich zajęć w domach kultury / w programach różnych fundacji i stowarzyszeń
- korzystanie z bla bla car do przejazdów
- Prezenty na święta - zacząć kupować już w lipcu, kiedy nie ma sezonu
- zrobić prezent własnoręcznie zamiast kupować

Czego nauczyli się uczestnicy? Między innymi tego, że parówka i bułka nie wystarczą: trzeba kupić też masło, ketchup i musztardę. Na szczęście, kiedy zapomnieli o herbacie, pod ręką była przynajmniej mięta, i zawsze można wyskoczyć w ostatniej chwili do sklepiku osiedlowego po brakujący chleb.

"Sprawdźm, ile kosztuje tarta bułka w sklepie. I pomyślałem, że jeśli zetrę suche pieczywo, to będę miał za darmo!"

Uczestnik

Moduł 2: żywienie

Celem zajęć jest **urealnienie wiedzy** uczestników związanej z cenami żywności oraz pomoc w doświadczeniu praktycznego **planowania, kupowania i gotowania** jedzenia. Efektem końcowym zajęć jest zaplanowanie dwudniowego jadłospisu dla wychowanków ośrodka, który następnie jest wdrażany w życie.

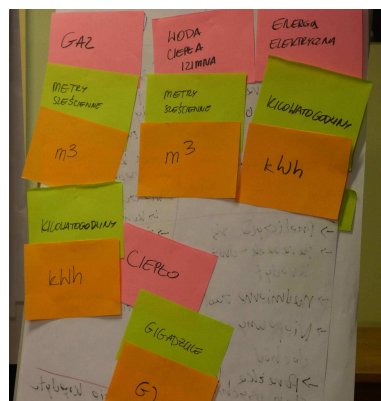
Pozostali wychowankowie po dwóch dniach oceniają wysiłki koleżków wg. kryteriów:

- smaczności potraw
- nowatorskości
- różnorodności
- wystarczającej ilości jedzenia do zaspokojenia głodu

Przykład ćwiczenia Ciekawym zastosowanym ćwiczeniem było porównanie kosztów zrobienia spaghetti z dwóch różnych sklepów. Uczestnicy na podstawie informacji z gazetek sklepowych porównali ceny składników (makaron, sos, mięso, przyprawy) - różnica na jednym obiedzie wynosiła nawet 10 zł. Pomnożona przez 30 obiadów miesięcznie, wynosiła już 300 zł - taka miesięczna kwota robi wrażenie na uczestnikach, pokazując, że dobrze jest zadbać nawet o rozsądne wydawanie drobnych kwot.

Moduł 3. Media w domu

Ćwiczenia w tym module mają dwa główne cele: pokazanie, jak w rozsądny sposób można korzystać z prądu i wody, aby nie wydawać zbyt dużo na rachunki, oraz jak dobrać urządzenia takie jak pralka czy lodówka, żeby pomagały nam w utrzymaniu niskich kosztów zużycia, jednocześnie nie płacąc zbyt wiele przy samym zakupie.

W MOW Anin przesunęliśmy moduł o zarządzaniu mediami na koniec projektu aby ominąć okres świąt Bożego Narodzenia i ferii zimowych - potrzebowaliśmy kilkutygodniowego stabilnego okresu do monitoringu zużycia prądu i wody, bez wyjątkowych wydarzeń takich jak świętowanie czy wyjazdy na przepustki do domu.

Przykład ćwiczenia: Uczestnicy w zespołach muszą dokonać wyboru spośród kilku opcji i kupić lodówkę, pralkę i kuchenkę, dysponując kwotą 6000 zł. Wygrywa zespół, który kupi najlepszy sprzęt za najniższą cenę. **Czego nauczyli się uczestnicy?** Trzeba porównywać każde urządzenie: cenę i zużycie prądu - okazuje się, że lodówka klasy A+ jest tańsza i zużywa mniej prądu niż lodówka klasy A+++, o tych samych podstawowych funkcjach.

Przykład ćwiczenia: Na przykładzie młodej osoby rozpoczynającej pracę uczestnicy dyskutują różne warianty wzięcia pożyczki na pokrycie kosztów kursu na prawo jazdy, który umożliwi bohaterce historii awans. Uczestnicy obliczają, na jaką ratę pożyczki bohaterka może sobie pozwolić, i dyskutują różne scenariusze: czy lepiej od razu pożyczyć? Czy lepiej oszczędzić i pożyczyć za 3 miesiące? Czy można ograniczyć wydatki, żeby pożyczyć już teraz?

Moduł 4: Produkty bankowe

Na warsztatach uczestnicy decydują, jakie kryteria wyboru banku są dla nich ważne. Uczą się czytania ze zrozumieniem ofert bankowych, zarówno oszczędnościowych jak i pożyczkowych. Ćwiczą wykonywanie przelewu bankowego przez Internet. Kończącym elementem są zajęcia na temat zasad mądrego pożyczania, których celem jest zapobieganie nadmiernemu zadłużaniu się w tzw. "chwilówkach" i przy pożyczkach konsumpcyjnych.

Jak realizowany był projekt?

Faza pilotażowa

Grupa 9 wychowanków MOW (filia w Aninie) stała się grupą testową dla wypracowania materiałów. Zaczęliśmy od rozmów z przyszłymi uczestnikami zajęć, a także z byłymi wychowankami MOW Anin i z wychowawcami na temat stanu wiedzy i praktyk związanych z zarządzaniem finansami i mieszkaniem. Wspólnie dokonaliśmy wyboru tematów, którymi chcemy się zająć.

Następnie MFC z pomocą HfH wypracowało materiały i instrukcje do prowadzenia warsztatów. Chłopcy z MOW Anin stali się żywym organizmem, który testował wspólne pomysły - mieli oni zasadniczy wkład w komentowanie tego, co jest im potrzebne, a co ich nudzi. Zajęcia prowadzili wychowawcy przy wsparciu pracowników MFC i HfH.

Po przejściu całego programu, rozmawialiśmy zarówno z wychowankami jak i wychowawcami o tym, czego się nauczyli, co wdrożyli, i jakie mają przemyślenia na przyszłość oraz rekomendacje.

Faza upowszechnienia

Po skończeniu pracy nad materiałami, byliśmy gotowi do podzielenia się doświadczeniem z innymi ośrodkami. Zaprośmy na szkolenie wychowawców z czterech innych ośrodków.

Po szkoleniu, które było wielką okazją do wymiany doświadczeń, wychowawcy prowadzili zajęcia ze swoimi podopiecznymi.

Wrzesień 2015 - marzec 2016

Więcej o stanie wiedzy i praktyk zarządzania finansami osobistymi i mieszkaniem wychowanków MOW Anin można przeczytać w raporcie "Wiedza bez praktyki" <http://bit.ly/1WuNExh>

Styczeń - kwiecień 2016

Ośrodki biorące udział w projekcie:

MOW Barska

MOW Anin

MOW nr 2 Warszawa

MOW Wałbrzych

MOW Krupski Młyn

MOW Radzionków

"Biorę udział w różnych szkoleniach, które najczęściej nic nie wnoszą. Ale wasze szkolenie [dla trenerów] w praktyczny i bezpośredni sposób przelożyło się na naszą pracę."

Wychowawca

Rezultaty

W projekcie wzięło udział 6 Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych. 17 wychowawców, reedukatorów i pedagogów przeprowadziło zajęcia z 67 wychowankami.

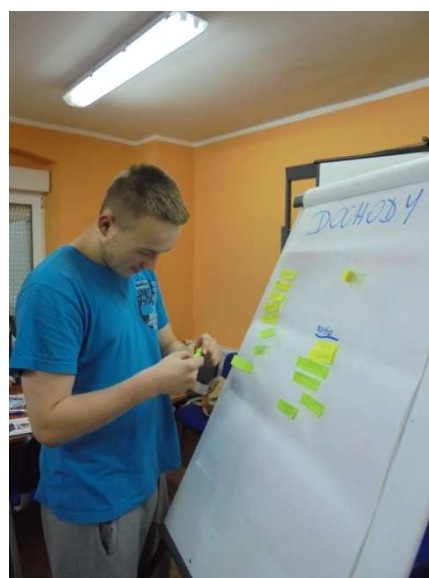
	Grupa	Ilość uczestników	Ilość wychowawców
Razem		67 (40% dziewcząt)	15
MOW Anin	Chłopcy 16 - 19 lat	15	6
MOW Barska	Chłopcy 16-17 lat	8	1
MOW Wałbrzych	Chłopcy 16-18 lat	8	2
MOW Radzionków	Dziewczęta 14-18 lat	10	2
MOW Krupski Młyn	Chłopcy 16-18 lat	8	2
MOW nr 2 Warszawa	Dziewczęta 15-18 lat	18	2

Najważniejszym efektem programu jest to, że uczestnicy zdecydowanie rozumieją, że to ich odpowiedzialnością jest kontrolowanie wydatków i, co ważne, są w stanie to robić, jeśli tylko zechcą. Oszczędzanie i jego różne aspekty było tematem najobfitszych przemyśleń i zastosowań w życiu uczestników.

Chociaż ostateczne efekty programu w postaci zmian w zachowaniu uczestników będą do zaobserwowania dopiero po ostatecznym usamodzielnieniu się, już na etapie projektu wychowankowie rozpoczęli wdrażanie różnych praktyk, między innymi:

- Notowanie wydatków w notesie: "wiem, na co ile wydałem i mogę coś z tym zrobić."
- Wydawanie mniej na papierosy i słodycze - dwie kategorie największych wydatków. Według wychowawców MOW Anin, w ośrodku zapanowała prawdziwa moda na rzucanie palenia.
- Prowadzenie systemu kopert, do których odkładane są wyznaczone osobiście limity wydatków: ile mogę wydać na wydatki codzienne w ciągu miesiąca (jedzenie poza domem, kosmetyki), ile muszę wydać na wydatki ważne (rachunek za telefon, opłaty za szkołę) i niespodziewane. Sukcesem w prowadzeniu kopert jest trzymanie się wyznaczonego samemu sobie limitu.
- Założenie koperty na większe wydatki (np. na prezenty na święta, urodziny członków rodziny czy dziewczyny).
- Ładowanie telefonu w szkole w ramach oszczędności (choć jest to wątpliwa praktyka pod kątem uczciwości).

*Dowiedziałem się, po co te
dwa przyciski w toalecie - do
tej pory zawsze wciskałem
oba na raz
Wychowanek*

- Zakręcanie kaloryfera przy otwartym oknie.
- Gaszenie światła przy wychodzeniu z pokoju czy toalety.
- Racjonalizacja pożyczania: "jeśli pożyczam od kogoś, to wtedy, kiedy oczekuję przychodu w najbliższych dniach, i wiem, że będę miał z czego oddać".
- Zwiększanie co-miesięcznych oszczędności przez odkładanie większej gotówki do "koperty" - w depozyt u opiekuna.

Lane kluski są nieco skromniejszym, ale syjącym posiłkiem - dzięki temu następnego dnia budź et pozwala na schabowe.

Uczestnik

Chociaż zmiana zachowania jest największym sukcesem zdefiniowanym w projekcie, to uczestnicy dowiedzieli się wielu rzeczy i wiedza ta dość trwale zagościła w nich. Jest to o tyle istotne, że wbrew pierwszym opiniom, stan wiedzy praktycznej uczestników nie był wysoki - prowadzący zajęcia byli ciągle zaskakiwani niedoborami wychowanków (nie wiedzieli oni na przykład takich rzeczy jak to, że po zakupie własnego mieszkania trzeba płacić czynsz wspólnocie lub spółdzielni).

Uczestnicy odkryli między innymi, że nie jest logicznym wydawanie więcej niż się zarabia. W trakcie modułu z żywienia, urealnili swoją wiedzę o kosztach jedzenia oraz doświadczyli konieczności poświęcenia czasu zarówno na zaplanowanie posiłków, jak i ich zabudżetowanie.

W module o produktach finansowych, uczestnicy ewidentnie uczyli się od siebie - aktywnie wymieniali się doświadczeniem na temat posiadanych kont, kart debetowych i systemów zabezpieczeń. Nabyli umiejętności czytania ofert handlowych i identyfikowania "haczyków" - ukrytych warunków atrakcyjnej oferty. Zrozumieli, że pożyczanie ma swoje koszty, i opłaca się to robić tylko wtedy, jeśli w coś inwestujemy (np. edukację, pracę, rozkręcenie biznesu).

Rezultaty nie planowane

Nieplanowanym ale też niezaskakującym rezultatem projektu było to, że 17 prowadzących szkolenia wdrożyło nowe praktyki też w swoim osobistym życiu. Praktyczność porad i wymiana doświadczeń pozwoliła każdemu zabrać coś dla siebie. Najwięcej odkrywczych momentów dostarczyły zajęcia o zarządzaniu mediami w domu.

Dodatkowo, szkolenie dla trenerów stało się wyjątkową platformą dzielenia się ogólnym doświadczeniem pracy w ośrodkach: codziennych wyzwaniach i stosowanych rozwiązań. Dla prowadzących szkolenie prawdziwym wyzwaniem było utrzymać dyscyplinę czasową ze względu na ilość i ważkość diskutowanych przez uczestników tematów. Uczestnicy inspirowali się i wspierali w swoich codziennych wyzwaniach

W temacie o mediach odkryciem dla wszystkich było to, że nie zawsze najlepsza klasa energetyczna daje największe oszczędności. Kluczem była umiejętność policzenia, ile kosztuje zużycie prądu porównywanych urządzeń w ćwiczeniu. Uczestnicy byli zadziwieni również tym, że posiadając mieszkanie na własność, trzeba płacić dodatkowo czynsz.

Dla większości, nowością była większość proponowanych dobrych praktyk oszczędzania wody i prądu w kuchni, łazience i pokojach.

Ocena programu

Z wielką satysfakcją uważamy projekt za sukces! Wyraża się to przede wszystkim pozytywną oceną uczestników, wyrażoną przez ich wyjątkowo aktywny i zaangażowany udział w zajęciach. Słów uznania nie szczędzą też prowadzący zajęcia wychowawcy i pedagodzy.

Największą zaletą programu jest praktyczność tematów i bezpośrednie przełożenie na życie codzienne. Duża dynamika i interaktywne metody uczenia się, okraszone grywalizacją angażują uczestników, i sprawiają, że czas zajęć upływa niepostrzeżenie.

Praktyczne porady z filmików na youtube były hitem; popularnością cieszyły się wszystkie ćwiczenia z użyciem prostych technik wizualizacji: kolorowych kartek czy zdjęć.

Więcej o ocenie pilotażu w Aninie można przeczytać w raporcie podsumowującym wyniki oceny na stronie <http://bit.ly/1SCVTTj>

Kluczowe czynniki sukcesu

Dzielenie się doświadczeniem Ważnym elementem, na który zwracali uwagę uczestnicy, była postawa prowadzących zajęcia. Przede wszystkim wychowawcy stworzyli luźną i wesołą atmosferę. Jednocześnie dzielenie się własnym doświadczeniem wychowawców: zarówno mądrymi decyzjami jak i popełnionymi błędami istotnie wpłynęło na postrzeganą autentyczność i przydatność warsztatów. Słuchanie prawdziwych historii sprawiało, że uczestnicy łatwiej osiąkali cele edukacyjne programu. W opinii wychowawców, własne przykłady otwierały i zbliżały ich do uczestników, pozwalając pogłębić relację.

Dodatkowa motywacja System sztucznych pieniędzy - nazwanych przez grupę pilotażową Kopiejkami, został dobrze oceniony jako motywujący do działania, szczególnie dla zadań wykonywanych pomiędzy warsztatami. Pomimo możliwości natychmiastowej wymiany Kopiejek na nagrody, uczestnicy odłożyli gratyfikację na zakończenie programu, dzięki czemu korzystali z "oprocentowania" swoich oszczędzonych Kopiejek. Chociaż nie jest to niezbędny element dla zaangażowania się uczestników, wyraźnie zwiększa ich motywację (część ośrodków nie wprowadziła systemu, a mimo to zajęcia cieszyły się dużą popularnością).

Regularność zajęcia powinny mieć stałe miejsce w programie szkolno-wychowawczym ośrodka. W przeciwnym wypadku powstaje wiele technicznych problemów spowodowanych kolizją z innymi zajęciami lub niewystarczającą ilością czasu do przeprowadzenia; zajęcia rozciągają się w czasie, przez co uczestnicy zapominają o detalach niezbędnych do kontynuacji ćwiczeń. Poprzez zaplanowanie zajęć jeszcze przed rozpoczęciem roku szkolnego zarówno prowadzący, jak i wychowankowie będą mieć łatwość w zaplanowaniu swojego udziału.

Dynamika Warsztaty charakteryzuje duża dynamika i interaktywność, dzięki wielorakim metodom uczenia się: od czytania historii, poprzez odtwarzanie scenek, układanie puzzli, porządkowanie pojęć na kolorowych kartkach czy wypisywanie pomysłów na dużych kartkach. Wszystko to okraszone jest rywalizacją zespołów o Kopiejki, co wzmacnia zaangażowanie i buduje zdrowe, sportowe napięcie. Jako przeciwieństwo wykładów, każde zajęcia są swoistą przygodą także dla prowadzących. Nawet krótkie pogadanki są formą dialogu, i zdejmują z prowadzących wymagania 100% skupienia się na przekazywaniu wiedzy.

Materiały Prowadzący bardzo dobrze ocenili przygotowane materiały i szkolenie dla trenerów, w którym wzięli udział. Materiały są zupełnie wystarczające do prowadzenia zajęć, a przede wszystkim kolejne elementy zajęć logicznie wynikają z poprzednich - prowadzący nie musi kurczowo trzymać się Podręcznika Trenera, aby warsztat przebiegał płynnie. W sytuacjach ograniczeń czasowych łatwo jest także wybrać najważniejsze rzeczy i nadal prowadzić interaktywne zajęcia.

Materiały szkoleniowe obejmują Podręcznik dla trenera, slajdy oraz materiały do ćwiczeń - znajdują się na stronie <http://bit.ly/1SCVTJj>.

Wyzwania

Każdy ośrodek jest inny: w Aninie chłopcy otrzymują kieszonkowe i mają możliwość dorabiania, a niektórzy dostają stypendia. W innym ośrodku wychowankowie sami prowadzą kuchnię, więc zakupy i żywienie mają całkowicie opanowane. Materiał szkoleniowy nie pasuje idealnie do każdego warunków i do wszystkich wychowanków.

Prowadzący program muszą być otwarci na **adaptacje**:

- wydłużenie czasu poszczególnych ćwiczeń, żeby dopasować poziom do grupy
- używanie przykładu (wymyślonej historii) w dyskusji o dochodach i wydatkach, jeśli wychowankowie nie mają własnych przepływów pieniężnych

Uczestnicy mają niewielką wiedzę praktyczną na temat dobrych praktyk. Stąd ćwiczenia wymagające od nich podzielenia się praktykami, które znają, są dla nich trudne. Wychowawcy muszą wspierać ich własnymi pomysłami.

ANTYKRYZYS	ANTYKRYZYS	ANTYKRYZYS	ANTYKRYZYS	ANTYKRYZYS
18k	18k	3k	5k	
7k	6k			
6k	6k	6k	5k	3k
12k	12k	9k	5k	3k
9k	12k			

Zróżnicowanie rozwoju intelektualnego sprawia, że wielu uczestników ma problem z zadaniami matematycznymi - w takich wypadkach lepiej skoncentrować się na pokazaniu, gdzie mogą znaleźć wsparcie w podjęciu decyzji. Dodatkowo, uczestnicy potrzebują powtórzeń i podsumowań.

Tzw. **prace domowe** - czyli działania wykonywane pomiędzy zajęciami wymagają szczególnej uwagi wychowawcy - niezbędne jest częste kontrolowanie postępów i zachęcanie uczestników. Choć wydaje się to zajęciem żmudnym i niewdzięcznym (ciągłe przypominanie się o wyniku pracy) - z perspektywy czasu i efektów jest to skuteczne.

Uczestnicy mieli duży problem z grupowymi pracami domowymi - w każdym zespole znajdowała się osoba mniej chętna do pracy niż pozostali członkowie. Lepiej jest przeprogramować prace domowe na indywidualne - dużo łatwiej jest je wyegzekwować i sprawiedliwie ocenić. Dodatkowo praca w grupie powoduje wiele konfliktów - nie każdy jest gotowy do włożenia takiego samego wysiłku, a wszelka nierówność powoduje poczucie niesprawiedliwości.

Rekomendacje na przyszłość

Przede wszystkim, uczestniczące w projekcie ośrodki chętnie widziałyby kolejne szkolenie dla wychowawców z prowadzenia zajęć - idealnie, wszyscy wychowawcy tych ośrodków chcieliby znać i używać materiałów z każdą grupą usamodzielniających się wychowanków.

Dla tych ośrodków, w których wychowankowie nie mają swoich dochodów, warto jest poszerzyć liczbę przykładowych historii, włączając różne modele: gospodarstw domowych singli, młodych małżeństw, małżeństw z dziećmi.

Do modułu o wykorzystaniu mediów w domu, warto dodać więcej elementów związanych z ochroną środowiska jako wartością samą w sobie (w uzupełnieniu argumentacji na rzecz oszczędności) oraz poszerzyć materiał o temat ogrzewania w domach jednorodzinnych i izolacji domów.

Warto jest też rozbudować elementy związane z wpływem marketingu i reklamy na podejmowanie decyzji konsumenckich.

Obok dalszego szkolenia wychowawców ośrodków opieki zastępczej z tych materiałów, uczestnicy projektu wskazali kolejne interesujące tematy na nowy cykl zajęć. Do najpopularniejszych należą:

- Remont mieszkania: jak zrobić tanio i co można zrobić własnymi siłami a do czego potrzebni są fachowcy; jak robić hydraulikę i inne drobne prace?
- Jak tanio urządzić mieszkanie: gdzie kupić meble, co jest priorytetem?
- Jak założyć firmę / działalność gospodarczą?
- Jak funkcjonować na rynku pracy (pisanie CV, rekrutacja, rodzaje umów)

Podziękowania

Autorami materiałów szkoleniowych są Ewa Bańkowska z Kasią Pawlak (MFC) oraz Marek Guzowski (HfH).

Szczególne podziękowania należą się Magdzie Ruszkowskiej- Cieślak (HfH) i księdzu Adamowi Gołębiakowi (MOW Anin) za pomysł i wcielenie go w życie, oraz zespołowi wychowawców ośrodka MOW Anin, którzy dzielnie komentowali i testowali materiały: Magdalenie Krakowskiej, Barbarze Barwińskiej i Pawłowi Kolańskiemu, oraz Łukaszowi Materze, Marcie Wojsz, Mariuszowi Szymczycha.

Projekt nie osiągnąłby rezultatów gdyby nie zaangażowanie wychowawców i pracowników z pozostałych ośrodków - serdecznie dziękujemy: Agnieszce Mazurczuk i Elżbiecie Łażewskiej z MOW nr 2 w Warszawie, Dorocie Pawelec i Małgorzacie Czech z MOW w Wałbrzychu, Mariuszowi Isalskiemu i Agnieszce Panchyrz z MOW w Krupskim Młynie, Aldonie Pakulskiej i Pawłowi Grabce z MOW w Radzionkowie oraz Jolancie Osipiuk i Małgorzacie Chojak z MOW Barska.

Przede wszystkim brawa i podziękowania za udział w programie należą się **wychowankom MOW Anin**.